

“Em va costar d’assimilar que al meu poble algú escrivira amb tanta força”

“Tenim l’objectiu de dotar d’una ubicació decent el llegat d’Estellés. Sóc bastant optimista i crec que ben aviat podrem donar-li l’eixida que es mereix”, afirma Jordi Sebastià, alcalde de Burjassot.

Nascut al mateix poble, periodista, escriptor, lector apassionat de la seua obra... No hi havia hagut a Burjassot un alcalde tan estellesià, i hi coincidiu l’any de l’aniversari.

—És emocionant, sembla una conjunció astral! Les possibilitats que jo fóra l’alcalde de Burjassot [gràcies a un pacte amb el PSPV-PSOE i Esquerra Unida, Compromís, amb només dos regidors, governa un ajuntament que en té 21] i que alguna institució pública del País Valencià reivindicara la figura d’Estellés eren escasses. En plena crisi, el seu aniversari serà la qüestió més plàcida que hauré de gestionar. Me’n sent molt orgullós. L’any passat, amb motiu del lliurament dels premis Vicent Andrés Estellés que atorga l’ajuntament, ja vaig afirmar en públic que ni tan sols Barack Obama no podia presumir d’aquest honor [riu].

Com Vicent Andrés Estellés, Jordi Sebastià és periodista i escriptor. I alcalde de Burjassot, el municipi més gran que governa la coalició Compromís. Tot seguit ens explica els actes que el seu consistori organitza pel 20è aniversari de la mort del poeta.

—No sols això, sinó que vau tenir la sort de conèixer Estellés en persona.

—Sí, poc abans que morira. Jo tenia 27 anys i em sentia fascinat per la seua poesia. Fins i tot em va costar d’assimilar que al meu poble algú escrivira amb tanta força. Em feia vergonya parlar-hi, però un dia el meu amic i també poeta Alexandre Navarro em va dir que havia quedat a sa casa, per si de cas volia acompanyar-lo. “Com pot ser que no el conegues encara? Si és molt afable... Vine-te’n!”. I cap allà que me’n vaig anar.

—Què recordeu d’aquell dia?

—Vaig comprovar que era tan bromista com tothom deia. Tenia 68 anys i ens va dir que l’any següent, quan en tinguerà 69, seria especialment complicat: “És un número que exigeix molts esforços!”. Malauradament, no va arribar-hi. De fet, se’l notava castigat, amb un físic precari. Va evocar el Burjassot de la seua joventut, la importància que hi havien tingut l’horta i el trenet, però sobretot, com va colpir-lo l’assassinat de l’avi al forn familiar.

—Era prou valorat, al seu poble?

—Fins l’arribada de la *batalla de València*, sí. Durant els anys de transició a la democràcia, però, la campanya de desprestigi en contra seu fou terrible. Alguns amics li van retirar la paraula, uns altres van mostrar-se molt agressius, van deixar de demanar-li versos per al llibret de festes... Una campanya orquestrada pels sectors més retrògrads de la societat valenciana, amb el diari *Las Provincias* com a gran atidor, que només buscava el seu desprestigi. Havia escrit molts poemes a la Mare de Déu de la Cabeça o a les clavariesses, era el poeta de referència de les classes populars valencianes, però quan la dreta inicia aquesta campanya, el cisma serà immediat. Encara sort que darrerament estan canviant les coses.

—A l’ambient local ara sí que hi ha unanimitat a l’hora de reivindicar la figura del poeta?

—Tot el contrari. La dreta valenciana sempre hi ha viscut d'esquena, i la de Burjassot, molt més encara. La legislatura passada, un regidor del PP va demanar que el seu partit formara part del patronat de la Fundació Vicent Andrés Estellés —mai no se'ls havia convidat pel rebuig que els generava— i va resultar expulsat. Poc després el plenari va aprovar una moció de suport a la figura d'Estellés i el PP es va abstenir. Afortunadament ara n'hem aprovat una d'agraïment a la Diputació de València [governada pel PP amb majoria absoluta] pel seu suport a l'Any Estellés i hi han votat favorablement, han assistit a la inauguració de l'exposició organitzada per l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL) al teatre Tívoli i a l'obra de teatre basada en ell que vam estrenar al febrer.

—L'AVL va declarar-lo **Escriptor de l'Any i s'ha implicat amb una mostra ambiciosa que ha visitat València i serà itinerant, però la Generalitat —administració de la qual depèn— s'ha negat a declarar 2013 Any Estellés.**

—No puc entendre-ho, perquè això li hauria donat més força, perquè la Diputació no ha tingut inconvenient a fer-ho i perquè l'Ajuntament de València també li acaba de dedicar una plaça. És molt típic de la dreta valenciana: es fixen en el color polític de la persona i no en el seu valor cultural. Mireu, si no, la poca atenció que van dedicar a Andreu Alfaro.

—**Quin fou l'entorn d'Estellés?**

—Pertanyia a la majoria sociològica del Burjassot: famílies humils de petits artesans o propietàries de negocis modestos, republicanes i preocupades perquè els fills reberen una bona formació. Hi havia una classe agrària bastant conservadora però molt més reduïda, perquè Burjassot mai no ha tingut gaire horta.

—**Es tractava d'un municipi molt popular, per tant.**

—Sempre ha estat d'esquerres. Conten que el general carlista Ramón Cabrera, en una ràtzia sobre València, va fer cap a Burjassot i va sorprendre un escamot liberal: va empresonar-ne els soldats i va afusellar-ne els oficials. L'Ajuntament de València va erigir un monòlit en record dels "defensors de la llibertat" que acabaria instal·lat a Burjassot, perquè València es va fer conservadora, però Burjassot mai no va deixar de tenir alcaldes republicans i d'esquerres. Blasco

Ibáñez hi estiujejava: des de la seua torre de la plaça d'Emilio Castelar va protagonitzar mítings multitudinaris! Un dels pocs ateneus republicans que sobreviuen és el de Burjassot: La Constancia.

—**El valencianisme va arrelar-hi?**

—Malgrat el predomini del blasquisme, durant la Segona República i la guerra va haver-hi un grupuscle d'Esquerra Valenciana. Amb el franquisme tot això es dissol, però en la represa democràtica revifarà de nou, sobretot a partir de la creació de la Unitat del Poble Valencià. És clar que no és senzill, perquè hi ha hagut moments en què el percentatge de nascuts al País Valencià s'ha circumscrit al 25% del cens, però el de parlants de valencià ja supera el 30%.

—**L'any 1924, quan naix Vicent Andrés Estellés, Burjassot comptava uns 7.000 habitants. Quan mor, l'any 1993, en tenia 35.000, la majoria dels quals, castellanoparlants. Un canvi brusca.**

—Els primers que van arribar-hi, s'hi van adaptar bé. Aprendre valencià era la manera de fer-ho i no els va costar gens. L'allau d'immigració manxega —i en menor mesura, d'Andalusia i de la comarca dels Serrans— dels 50, 60 i 70 sí que va alterar la personalitat de Burjassot, perquè els castellanoparlants van passar a ser una majoria aclaparadora. La immersió ja va resultar impossible, fins i tot les famílies benestants del poble van interrompre la transmissió oral de la llengua. Estellés els dedica els versos d'un sonet: "Tot ho esperaves del teu fill. Te'l veies créixer, parlar en castellà. Et pensaves un dolç futur de confortables poltrones de vímet, al carrer Mendizábal", que era el més noble en aquell moment. En canvi, ma mare, que fou companya d'escola d'Estellés, el recorda escrivint redaccions en un valencià encara no normativitzat. A uns altres que el van conèixer els he sentit dir que era "un pardalot". Potser feia l'efecte de ser una mica parat, però defensava aferrissadament la seua llengua, hi posava tot l'esforç.

—**Com a alcalde, esmerceu el mateix esforç a homenatjar-lo i estendre la seua obra. Impulseu una ruta urbana inspirada en la dublinesa de Joyce.**

—La idea va partir del col·lectiu Basco quan jo encara no era ni regidor. Ara, amb el suport institucional de l'ajuntament, ha estat possible de fer-la realitat. Es tracta d'una ruta literària dissenyada

amb una dotzena de panells de ceràmica elaborats per Vicente Espinosa que se situen en els indrets de Burjassot de què parla Estellés en els seus poemes. A sota de cada panell hi haurà codis QR que ens permetran d'aprofundir en la seua obra i en la influència que Burjassot hi va tenir.

—**Quines altres iniciatives han sorgit al caliu del 20è aniversari de la mort d'Estellés?**

—Econòmicament, l'aposta més forta ha estat l'estrena d'*Estellés, mural del meu poble*, dirigida per Antonio Valero i protagonitzada per ell, Paco Alegre i Ferran Gadea, tots tres burjassoters. L'obra tornarà al poble i es podrà presenciar al teatre Rialto de València amb motiu de les celebracions del Nou d'Octubre. Durant l'abril hi ha l'exposició de l'AVL al Tívoli, el recital *Estellés, de mà en mà* [que va tenir lloc dimecres de la setmana passada] i l'acte sobre el *Mural del País Valencià* que organitzem conjuntament amb l'AVL el 25 d'Abril. El juny hi haurà un concert de cantautors que han musicat Estellés que comptarà amb la col·laboració d'Escola Valenciana; el setembre farem la 4a Festa Estellés i inaugurarem la ruta, i el desembre, a més dels Premis Vicent Andrés Estellés, estrenarem una altra obra de teatre sobre ell. Per últim, allò que em sembla més destacable i per la qual cosa estem a punt d'aconseguir el finançament necessari, tenim l'objectiu de dotar d'una ubicació decent el llegat d'Estellés. Ara és a les mans de la família, que està receptiva a posar-lo a l'abast dels investigadors. Sóc bastant optimista i trobe que ben aviat li podrem donar l'eixida que mereix.

—**Més enllà de la plaça amb el seu nom que s'ha inaugurat a València, hi ha cap negociació amb l'ajuntament de l'altra ciutat on va viure Estellés?**

—No, però la família agraeix l'actitud de la regidora de Cultura, Mayrén Beneyto. Potser és l'ocasió d'establir-hi una línia de comunicació estable.

—**I amb uns altres consistoris?**

—Ens han proposat d'associar-nos amb la Fundació Josep Pla. Ens sembla molt interessant i pense que podem estendre a uns altres casos, com ara Salvador Espriu i Joan Fuster. Tot plegat, però, encara es troba en fase embrionària.

Victor Maceda